ÁRA: 7,5 LEJ

XIII. évfolyam, 92. szám

2010 FEBRUÁR /1

Közgazdász Fórum

Forum Economic

RMKT Economist's Forum

RMKT 2010

Kiadja a Romániai Magyar Közgazdász Társaság

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kara magyar tagozatának közös szakmai közlönye

ISSN 1582-1986
CNCSIS 755-2007 (C)

A tartalomból

7. **Galántainé Máté Zsuzsanna dr.**
A határokon átnyúló tevékenységek társasági adózási problémái

29. **Kulcsár Erika – Kiss Márta-Katalin**
Marketingkutatás az EMI tábor nyári rendezvénysorozatairól

41. **Szőcs Emese**
A klímaváltozás okozta területi sérülékenység vizsgálata Romániában, a növénytermesztés vonatkozásában

57. **Pál Zsuzsa – Pápay Orsolya**
A bioélelmiszerek ismerete Kolozsváron

73. Agrárgazdaságtani rovat

KÖZGAZDÁSZ FÓRUM
Forum Economic
Economist's Forum
RMKT

Tartalomjegyzék

SOMAI JÓZSEF
Százötven éve született Demeter Béla.....3

GALÁNTAINÉ MÁTÉ ZSUZSANNA
A határokon átnyúló tevékenységek társasági adózási problémái.....7

KULCSÁR ERIKA–KISS MÁRTA-KATALIN
Marketingkutatás az EMI tábor nyári rendezvénysorozatairól.....29

SZŐCS EMESE
A klímaváltozás okozta területi sérülékenység vizsgálata Romániában, a növénytermesztés vonatkozásában.....41

PÁL ZSUZSA – PÁPAY ORSOLYA
A bioélelmiszerek ismerete Kolozsváron.....57

BÍRÓ BORÓKA-JÚLIA
Agrárgazdaságtani rovat.....73

CSOMAFÁY FERENC
Gazdasági események.....87

A Román Nemzeti Bank hírei.....97

A lap tartalmának román és angol nyelvű kivonata.....99

Százötven éve született Demeter Béla
– mementó –

SOMAI JÓZSEF

Demeter Béla személye szinte ismeretlen maradt az erdélyi magyarság közélete és szaktudományi múltja iránt érdeklődők és a nagyközönség előtt. Különösen fiataljaink alig, vagy semmit sem tudnak róla, pontosan azért, mert gazdag, tudományos szempontból ma is értéket képviselő, eredményeket és szempontokat, forrásanyagot és hivatkozási alapot képező munkássága, közéleti tevékenysége még távolról sincs feltárva. Demeter Béla ízig-vérig erdélyi magyar közéleti szereplő volt, a magyar érdekek szolgálója, aki újságszerkesztőként, gazdasági szakemberként, társadalmi-közösségi „háttéremberként" egyaránt kivívta az utókor elismerését. Eljött az idő, hogy ezt az adósságot legalább részben törlesszük.

Demeter Béla Somkeréken született 1910. január 6-án, 1928–1931 között az Államtudományi (Közigazgatási) Főiskolát végezte Bukarestben. Még főiskolás korában bátyjával, Jánossal közösen írt munkája 1930-ban jelent meg, *Románia gazdasági válsága* címmel (Uránia nyomda, Kolozsvár). 1933-ban az Erdélyi Fiatalok folyóirat munkatársa. Elindítója a gyakorlati falukutatásnak, ő adta közre azt a 400 kérdést tartalmazó kérdőívet, amely abban az időben, mint a falukutatás módszertana, a falukutatás fontos metodológiai kézikönyve lett. Ez a kérdőívrendszer tekintettel volt az erdélyi falu életének teljes dimenziójára, figyelembe véve a szellemieket és művelődésieket éppúgy, mint a gazdasági és a társadalmi területeket. A Demeter Béla megalkotta kérdőívrendszer is kifejezése a harmincas évekbeli fiatal nemzedék ama érdeklődésének, amelynek során a csoportjából többen eljutnak a Dimitrie Gusti-féle gyakorlati szociológiához, s a Gusti körül tömörült román fiatalokkal közös munkálkodással vállalták a falukutató táborokban való részvételt is.

Hogyan tanulmányozzam a falu életét címmel részt vett faluszociológiai felmérésekben, így született meg *Az erdélyi falu és a szellemi áramlatok című* könyve. Gazdasági jellegű munkái közé tartozik még *Az*

Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület munkája a román impérium alatt (Venczel Józseffel együtt, Budapest, 1940); *Az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület munkája 1941–42* (Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet RT, Kolozsvár 1942).

1932-től a Keleti Újság munkatársa, 1936 után az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület főtitkára, Szász Pál elnök közvetlen munkatársa, majd 1938-at követően a Bánffy Miklós vezette Romániai Magyar Népközösség gazdasági szakosztályának a vezetője. A második bécsi döntés után az EMGE osztályvezetője, az Erdélyi Magyar Párt elnökének, gróf Teleki Bélának bizalmasa, a harmincas években több éven át az *Erdélyi Gazda* munkatársa majd főszerkesztője, valamint a *Kolozsvári Estilap* felelős szerkesztője.

1944-ben Teleki Bélával részt vett az Erdélyi Pártnak az észak-erdélyi magyarság megmentését célzó szervezkedésében. Az 1944-es év végén, Kolozsvár elfoglalása után, román feljelentésre a szovjet katonák elhurcolták Teleki Bélával és Vita Sándorral együtt, mindhármukat Magyarországra vitték, bűnösség hiányában azonban szabadon engedték. Visszatért Erdélybe, az EMGE vezetőinek megbízásából bejárta szinte egész Észak-Erdélyt, s a mezőgazdaság helyzetét vizsgálta. Részletes jelentése felbecsülhetetlen forrása az akkori, észak-erdélyi önkormányzati időszaknak. Aztán visszatért Magyarországra: 1945. júniusában megalakult a Béke-előkészítő Osztály, ahol Románia-szakértőként működött. 1945. aug. 1-jén vetette papírra nézeteit. 1945-ben Erdélyben adatokat gyűjtött az erdélyi magyarság sérelmeiről, ő készítette elő Nagy Ferenc magyar miniszterelnöknek 1946 tavaszán tett moszkvai útjára az Erdélyre vonatkozó határterveket. Részt vett egy kisebbségvédelmi szerződéstervezet kidolgozásában is. 1946. aug. 29-én a nagyhatalmak elé terjesztett egy határozattervezetet, azonban a szövetségesek ezt is elutasították. Részt vett egy székely autonómia-tervezet előkészítésében is, de ez sem került ki a béketárgyalásokra. Párizsban a Béketárgyalások idején jelen volt, neki köszönhető, hogy a Márton Áron, Lakatos István, Vásárhelyi János, Korparich Ede által 1946. április 29-én aláírt Memorandum a párizsi béketárgyalásokon ismerté vált. A magyar Kisgazdapárt szétverése, bukása után őt is elfogták, és kínzással az úgynevezett „reakciós körök" béke-előkészítő szerepével kapcsolatosan akartak belőle vallomást kicsi-

karni. Az AVH négyhónapos vallatással sem tudott kiszedni belőle semmit. Végül szabadon engedték. Vidéken élt Magyarországon, egészen addig, amíg 1951. márc. 15-én az ÁVH ismét elhurcolta, és április 18-án kiadta a román hatóságoknak. Demeter Bélát az akkor már elhurcolt Márton Áron, Lakatos István, Korparich Ede, Venczel József elleni perben akarták felhasználni. Ő lett volna a koronatanúja annak a vádnak, hogy Venczelék „bizalmasţ adatokat szolgáltattak ki Magyarországnak, azzal a céllal, hogy Erdélyt elszakítsák Romániától. Demeter Bélából azonban semmit sem tudtak kiszedni, és 1952. dec. 24-én a kínzásokba belehalt.

Az 1989 előtti időkben létét a teljes elhallgatás övezte. Írásait a közkönyvtárakban kiollózták a folyóiratokból. Tiltott („index" alatti) személy lett. Csupán a Magyar irodalmi lexikon, – dicséretére váljon a szerkesztők bátorságának, – ismerteti szakmai érdemeit 1981-ben, de a lexikon teljesen kihagyja kiemelkedő közéleti munkásságát és azt, hogy a rendszer pribékjei okozták kegyetlen végzetét.

Az 1989-es fordulat után neve – még mindig nem az őt megillető módon – visszakerült valamelyest a szellemi életünk értékeinek forgatagába:

• 1944 utáni tevékenysége, majd mártíromsága – Fülöp Mihály, Romsics Ignác és Vincze Gábor történészek munkáinak köszönhetően – ma már valamelyest ismertebb a szakma és a magyar közélet előtt.

• Békési Gábor *Demeter Béla emlékezete /1910-1952/* címmel írt részletesebben életéről, szakmai és politikai tevékenységéről, szomorú végzetéről a *Romániai Magyar Szóban,* 1996. április 27-én.

• A *Székelyföld* 1999. augusztusi számában közölte Demeter Bélának az 1944–45-ben, a háború utáni észak-erdélyi körútja során írt, a gazdakörök helyzetéről szóló jelentését. Az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület vezetőinek megbízásából bejárta szinte egész Észak-Erdélyt, s a mezőgazdaság helyzetét vizsgálva részletes jelentést készített, amely felbecsülhetetlen forrásként maradt meg az akkori, észak-erdélyi időszakról.

• Napvilágot látott 2002-ben Neményi Ágnes *Faluszociológia – múlt, jelen és jövő* című munkája, amelyben Az *Erdélyi Fiatalok* című folyóirat köré csoportosuló falukutatási mozgalom elemzése kapcsán, többek

mellett a szerző bemutatta Demeter Béla életútját, kutatási módszerét a falukutatással kapcsolatban.

• Balogh Béni 2007-ben *Kisebbségben: Demeter Béla és a románság* címmel értekezik Demeter Béláról egy kisebbségi kérdésekről szóló sepsiszentgyörgyi konferencián.

• Szócikk jelenik meg Demeter Béláról, mint szakértőről, politikusról *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1944–1989 között* című kiadványban. Idézet a szócikkből: „a legtragikusabb sors lett osztályrésze: életével fizetett magyarságáért és a magyar érdekek szolgálatáért."

– *Demeter Béla ébresztése* címmel a *Szabadság*ban 2009. december 29-én, és folytatásban ez év január 6-án jelent meg méltó bemutatása Kónya-Hamar Sándor tollából, aki így fogalmaz: „...a meg nem alkuvó közéleti emberről, kisebbségi politikusról, közigazgatási szakemberről, falukutatóról, lapszerkesztőről, arról az erdélyi magyarról, akinek halála utáni ismeretlensége mindannyiunk szégyene és vádja, melyet csak úgy tehetünk jóvá, ha életművét visszaadjuk az erdélyi magyar köztudatnak."

Kónya-Hamar Sándor feldolgozásában készül Demeter Béla életművének monográfiája, valamint az *Erdélyi magyar gazdasági gondolkodás* III. kötete, amelyben Demeter Béla is helyet kap, mint olyan, akinek jelentős hozzájárulása volt a hazai magyar gazdasági gondolkodáshoz.

*

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság, az Erdélyi Múzeum Egyesület agrártudományi szakosztálya és a Pro Identitás Alapítvány Kolozsváron, 2010. január 6-án közös rendezésben emlékező konferenciát szervezett Demeter Béla születésének századik évfordulóján. E cikk szerzőjének, egyben az RMKT tiszteletbeli elnökének az *Erdélyi sors–magyar sors* jelszó alatti megnyitó beszéde után szakmailag érdekes, de ugyanakkor kegyetlen részleteket tartalmazó előadások hangzottak el *Demeter Béla, a falukutató* (Cseke Péter), *Demeter Béla tevékenysége a magyar béke-előkészítő bizottságban* (Vincze Gábor), *Ember és közösség kisebbségi sorsban, és Demeter Béla életében* (Kónya-Hamar Sándor) címekkel. Farkas Zoltán, az EME agrártudományi szakosztálya alelnökének zárszava után a főtéri Szent Mihály templomban Ft. Kovács Sándor főesperes gyászmisével emlékezett arra a Demeter Bélára, akinek mai napig ismeretlen a síremléke.